

Z OBRAZNÉHO PÍSMĀ JANOVY APOKĀLYPSY

RUDOLF STEINER

I. ČĀST

DRUHĀ PŘEDNĀŠKA, 1. května 1907

Novozákonní dokumenty jsou iniciačními dokumenty. Křesťanské náboženství je starobylé pravé náboženství. To, co se dříve odehrávalo na mysterijních místech, se poprvé objevuje s Kristem jako vnější fyzická událost. Apokalypsa představuje, jak se starověká mystéria proměnila v křesťanská mystéria.

Všechna starověká mystéria shodně ukazují na Toho, který má přijít. Ježíš Kristus jako prvorozený mezi těmi, kdo mohou zvítězit nad smrtí. Křesťanství představuje nejvyšší možnou individualizaci člověka, svobodu člověka jako jednotlivce. Křesťanství je světové náboženství. V křesťanství existují pouze lidé, pouze společenství lidí. Apokalypsa představuje skutečné zasvěcení, od sedmi listů až po pozření knihy.

Před osmi dny jsme začali tím, že jsme si vysvětlili, jak chápat Janův jazyk: jak číst Apokalypsu, co se skrývá za některými tajemnými výrazy, například za beránkem jako zvířetem se sedmi očima a sedmi rohy. Pak jsme se pokusili vysvětlit zvíře, které má dva rohy a číslo 666, jako příklad toho, jak máme prožívat tuto tajemnou knihu. Dnes se chceme znovu podívat na význam této knihy.

Obrazy *Nového zákona* jsou iniciačním zjevením. Na příkladu jednotlivých podobností jsme viděli, jak hluboký význam obsahují. Všechna podobnosti nám ukázala, že nejhlubší smysl vývoje světa je v evangeliích vyjádřen obraznou formou. Někoho možná napadne otázka, proč jsou v jednotlivých evangeliích rozpory, proč se navzájem nepodobají. V mé knize *Křesťanství jako mystická skutečnost* jsem již vysvětlil, co je v tomto ohledu nezbytné. Evangelia nejsou dokumenty o biografii Ježíše Krista, ale texty o zasvěcení. Nejhlubším textem je však Apokalypsa. Označení, které použil Augustin, zní: To, co se dnes nazývá „křesťanským náboženstvím“², je starobylé pravé náboženství. Co bylo pravé náboženství, se dnes nazývá křesťanské náboženství.

Těmto slovům rozumíme, když si uvědomíme základní větu křesťanství: „Blahoslavení, kteří nevidí, a přesto věří“ (J 20, 29). Tak se skrze křesťanství dostalo světu něco zcela nového. Učení je obsaženo i v jiných náboženských systémech. Avšak v těch kruzích, které chápaly, čím je „Kristus“, nebyl nikdy obsah nauky takový, jaký byl. Obsah tohoto učení lze doložit i z jiných dokumentů dřívějších dob; Kristus je právě tím, co tato individualita pro lidstvo znamená. Nejjednodušší způsob, jak tomu porozumět, je podívat se na starověká mysterijní místa.

Do doby Ježíše Krista bylo zasvěceno jen několik vyvolených. Po těžkých zkouškách byli přijati do učení o vyšších světech, jak to stojí v mé knize *Theosofie*. Člověk musel dlouho čekat, než byl uveden do vyšších stupňů zření. Jen ti nejzasvěcenější znali tradici, jak dosáhnout zasvěcení.

Pokud se chtěl stát někdo učedníkem, musel nejprve jako první krok učinit to, jako druhý krok ono a tak dále. Zasvěcení končilo tím,

že žák prošel přípravnými fázemi a ti nejmoudřejší ho uvedli do samotných mystérií. Dělo se tak ve stavu vědomí zvaném „extáze“, tedy ve stavu mimo fyzické tělo. Bylo to spojeno s poklesem vědomí, ale zároveň s viděním duchovních světů. Vnitřním tréninkem, který se uskutečňoval prostřednictvím podnětů vůle, meditací a očišťování vášní, se žák dostal tak daleko, že mohl udělat poslední krok. Pak byl zasvěcovatelem uveden na tři a půl dne do stavu, jaký se u nás vyskytuje, když večer usínáme. Vnější vjemy zmizely. Večer nám nic nenahradí zrakové a sluchové vjemy, které mizí, ale v případě zasvěcence se objevil nový svět. Obklopil ho nový svět, svět astrálního světla. Nebyla tam tma, nic z toho, co cítí dnešní člověk ve spánku. Temnotu vystřídalo duchovní světlo a bytosti, které se v duchovním světě objevily. Tyto bytosti se v astrálním světě staly viditelné. Po nějaké době se astrální svět, prozářený světlem, začal rozeznávat v harmonii sfér. Co předtím bylo možné pouze vidět, začalo být slyšet; byla to čistě duchovní hudba. Vnější hudba je jen stínovým obrazem sférických zvuků, které slyší jasnovidec, a ten vnímá i nitro duchovních bytostí. Když vstoupíme do sálu a jsou tam lidé, kteří pak začnou mluvit, odhalí nám své nitro. Tak je tomu i v duchovních světech. Nejprve se bytosti stanou viditelnými, pak k nám promluví jejich nitro. To je harmonie sfér.

Když se pak zasvěcenec vrátil k fyzickému vidění, pocítil, že se zcela proměnil v nového člověka. Každý, kdo se takto vrátil, pak pronesl určitou větu, což bylo typické. Bylo to: „Bože můj, Bože můj, jak jsi mě oslavil!“⁴ (Mt 27, 46 a Mk 15, 34).

Tak se vrátil jako zvěstovatel duchovního světa, který zažil z vlastní zkušenosti. Tehdy byl považován za posla z duchovních světů. To, co prožíval, než vstoupil do duchovních světů, bylo přesně předepsáno krok za krokem.

I když obřady zasvěcení nebyly přesně zapsány, existovaly kánony zasvěcení, v nichž byly předepsány všechny stupně. Ať už se jednalo o egyptskou Hermovu školu, perskou školu, řecká mystéria, druidská nebo drottská mystéria, všude existovaly typické, tradiční předpisy o tom, co musí prožít ten, kdo se má stát zasvěcencem: měl totiž prožít, že život v duchu zvítězí nad smrtí. Tyto iniciační knihy obsahovaly to, čím bylo třeba projít.

Všude, kde se popisují životy velkých apoštolů náboženství a světového názoru, se vždy objevují typické, podobné rysy. Životy Orfea, Pythagora, I letmá, Buddhy, mají v sobě to, že je v nich mnoho společných rysů, které jsou důležité pro všechny velké náboženské hrdiny. Odkud se to vzalo? Světští učenci se domnívali, že jeden autor si vypůjčil motiv od druhého. Ale nebylo tomu tak. Všichni tito typičtí náboženští hrdinové však prošli těmito stupni až k nejvyššímu stupni zasvěcení. Ve starověku neexistovaly životopisy, které by zohledňovaly vnější život. Čím dále se vracíme zpět za rozhraní věků, tím menší význam přikládáme vnějšímu životu. O největších hrdinech lidstva se vůbec nevyprávělo, co prožívali navenek na fyzické úrovni. Jejich život byl zcela oddán zasvěcení. Pokud někdo vyprávěl o zasvěcení, vyprávěl o svém životě. U Herma či Buddhy bylo hlavní to, co prožívali až do okamžiku zasvěcení. Protože stupně zasvěcení byly všude podobné, bylo třeba získat duchovní popis života velkých zasvěcenců.

To, co se dříve prožívalo jen vskrytu, se v křesťanství stalo historickou skutečností. Hermés prožil to, co o něm bylo možné napsat, v rámci mystérií, na místech, která byla mimo dosah profánního zraku.

V křesťanství se to, co se jinak odehrávalo na mysterijních místech, nyní poprvé prožívalo jako vnější fyzická událost. Kristův život je stejný život, jaký zažili všichni zasvěcenci, když poprvé pozvedli éterické tělo z těla fyzického. Vše, co Ježíš Kristus fyzicky prožil na fyzické úrovni, prožili i na rovině éterické. Poslední slova byla také: „Bože můj, Bože můj, jak jsi mě oslavil!“ Dříve prožívali v éterickém těle to, co nyní prožíval Ježíš Kristus ve fyzickém těle. Tak se naplnily předpovědi proroků. Tato jedinečná událost tvoří největší zlom v našich světových dějinách a rozděluje je na dvě části.

Evangelisté nenapsali vnější životopis, ale převzali existující kanonické iniciační knihy. Všechna čtyři evangelia je třeba považovat za iniciační spisy, a to ze čtyř různých stran. Protože je však zasvěcení všude popsáno stejně, shodují se všechna čtyři evangelia v nejdůležitějších věcech. Život zasvěcence můžeme popsat, pokud ho budeme považovat za život oddaný zasvěcení. Evangelistům by se zdálo znesvěčující podávat vnější historický životopis Krista Ježíše. Základní kameny pro své spisy museli čerpat ze samotných mysterijních knih. Tak se do jisté míry naplnilo to, co předpověděli proroci.

Apokalypsa představuje určitým způsobem nový druh zasvěcení, představuje, jak se antická mystéria proměnila v křesťanská. Když se podíváme do dávných mystérií, vidíme i u nich víceméně jednotný rys. To spočívalo v následujícím: Ať už se vydáme do Egypta, Persie nebo Indie, ať už se ponoříme do hlubin orlických nebo eleusínských mystérií¹, nacházíme v nich shodu v jednom rysu: prorocký odkaz na Toho, který má přijít. Také v severských evropských mystériích se vyskytoval tento rys: byl to starověký zasvěcenec, kterého tam nazývali jménem „Sig“. Drottská mystéria, která se nacházela v Rusku a Skandinávii, druidská mystéria v Germánii, všechna pochází ze zasvěcence jménem Sig, který byl zakladatelem severských mystérií. To, co se stalo v mystériích, se zachovalo v různých mýtech a bájích Germánů a dalších germánských národů. Mýty a pověsti jsou obrazným ztvárněním toho, co zasvěcenci prožili. V pověsti o Siegfriedovi⁶ se ukazuje jako nejvýraznější onen rys, který odkazuje k cíli. Ten je mytologizovaně vyjádřen v soumraku bohů.⁷ To je rys všech severských mystérií.

V celé mystice se pro duši používal obraz ženy, který Goethe používá i v „Choru mysticu“.⁸ To je to věčné v člověku, božská duše, která člověka přitahuje. Stejně jako ve starém Egyptě a Persii bylo zasvěcení popisováno jako spojení duše s duchovnem, tak bylo popisováno i zde na severu. Tady na severu nejlépe chápali, že člověk je člověkem na bojišti. Ti, kteří byli uctíváni na severu, byli uctíváni jako bojovníci, kteří padli na bitevním poli; ti pak vstoupili do věčného života, ostatní zemřeli na slavníku,⁷ na posteli. Padlé bojovníky přijímaly valkyry,¹⁰ jejich vlastní duše; spojení s valkyrou bylo spojením s věčností. O Siegfriedovi se říká, že se již zde na zemi spojil s valkyrou; to naznačuje, že byl zasvěcencem. Význam příběhu o tom, že Siegfried prožívá spojení s valkyrou již na zemi, spočívá v tom, že byl zasvěcencem. Tato pověst nám při Siegfriedově smrti říká jednu věc. Když člověk prožíval zasvěcení v dávných mystériích, bylo mu řečeno: my tě můžeme dovést až k určitému bodu... dál tě může dovést jen někdo jiný — tím jiným je Ježíš Kristus — vše, co ti můžeme dát, zmizí, až přijde Ten, který přinese nové zasvěcení. — Siegfried je vůči Hagenovi¹¹ na zádech zranitelný, protože tu ještě není Ten, kdo nahradí staré zasvěcení. Jednoho dne, až na něm bude ležet kříž, se toto místo stane nezranitelným. Takto se v severských mystériích poukazovalo na Ježíše Krista.

Ve všech starověkých mystériích se vzhlíželo k tomu, kdo měl přijít, kdo měl žít na fyzické úrovni a nastolit nový světový řád. To, co mělo nastat prostřednictvím impulsů, které dal, bylo nové zasvěcení. O tom se píše v Apokalypse. Zde se říká, jak bude probíhat zasvěcení, dokud se Ježíš Kristus nevrátí v nové podobě. Apokalypsa je odkazem na dobu, kdy bude vyvinut orgán pro přijetí Krista. V Apokalypse je popsána doba do příchodu Ježíše Krista. Jednotlivým slovům porozumíme, když se vžijeme do mysli toho, kdo takové zasvěcení prožil. Připomeňme si zde Kristovo slovo - pokud mu porozumíme, porozumíme i Apokalypse - je to slovo: „Dříve než byl Abrahám, já jsem“ (J 8, 58; pozn. překl.: v překladu E. Bočka: „V dobách, kdy se ještě nenarodil Abrahám, jsem Já-jsem“). — Kristus obrací svůj pohled od minulosti k přítomnosti, protože pro Něj existuje věčná přítomnost.

Chceme-li pochopit, co se tím myslí, stačí si vzpomenout na čtyřčlenného člověka. Ten se skládá ze čtyř částí: z fyzického, éterického a astrálního těla a z Já. Když Já v průběhu vývoje zazáří, změní se astrální a éterické tělo a nakonec i tělo fyzické: toto Já je tu na věky; rodí se z lůna vyšší duchovnosti. Ať už se díváme do minulosti nebo do budoucnosti, toto Já je věčné. Podíváme-li se na jednotlivého člověka, můžeme si položit otázku: Jakými změnami prošlo jeho Já? Když se podíváme zpět k velké potopě Atlantidy a pak ještě dál, nenajdeme Já v takovém těle, jaké je to současné; tehdy jsme ještě nemohli myslet tak dobře jako nyní. Podíváme-li se do budoucnosti, nalezneme Já ve stále dokonalejších tělech, která si zatím naším myšlením nedokážeme představit v jejich dokonalosti. O dokonalosti myšlení, čistotě citů a tak dále v budoucích tělech si dnes ještě nemůžeme udělat žádnou představu. Ti, kdo jsou zasvěcenci, musí používat lidskou podobu takovou, jaká je v daném okamžiku. 1 Kristus musel používat formu, která byla v té době obvyklá, ale když se na ni podíváme hlouběji, vidíme v ní vývojový stupeň, kterého lidstvo dosáhne až ve vzdálené budoucnosti. Ježíš Kristus byl prvorozený mezi těmi, kdo mohou zvítězit nad smrtí.

Porovnejme oba způsoby vývoje. Člověk se narodí, projde životem, zemře, projde astrálním stavem, devachanem a pak se znovu narodí. Pokud se vrátíme k bytostem, které existovaly před polovinou lemurského období, jsou to bytosti, které neumírají, a tedy se pak ani znovu nerodí.

Neustále si vyměňují schrány, stejně jako my měníme své oblečení mezi fyzickým zrozením a fyzickou smrtí. Pak nastane určitý zlom. U současného člověka se střídá duchovní a fyzický život. V případě skupinových duší zvířat je to tak, že jednotlivá zvířata umírají, ale duše zůstávají.

Pokusíme-li se představit si nejvyšší bytost, která byla na počátku stejně rozvinutá, jako budou ostatní na konci evoluce, dostaneme obraz Krista: On byl Já, které bylo již na počátku tak dokonalé, jako bude lidské Já na konci. „Milost vám a pokoj od toho, který je, který byl a který přichází...“ (Zj i, 4). On je první a poslední.

Takto je popsán ten, který dává Zjevení Janovi. Je to křesťanská kniha, což dokazuje pasáž, která zní: „... a od Ježíše Krista, který je věrný svědek, prvorozený z mrtvých a kníže králů na Zemi. Který nás miloval, svou krví nás umyl od hříchů a svou krví učinil nás králi a kněžími před Bohem a svým Otcem, jemu sláva a vláda na věky věků! Amen“ (Zj 1, 5 a 6).

Křesťanství představuje nejvyšší možnou individualizaci člověka, svobodu člověka jako jednotlivce. Na počátku vývoje lidského rodu vidíme malá společenství spojená pokrevními svazky. Co má stejnou krev, miluje se navzájem. Nyní přichází Ježíš Kristus a rozšiřuje všechna tato společenství na celé lidstvo. Všechna regionální náboženství jsou jím překonána. Křesťanství je světové náboženství. V něm jsou jen lidé, křesťanství zná jen lidi. Křesťanství by nikdy nemohlo mluvit o společenství různých náboženství, ale o společenství lidí. Začala doba, kdy se tajná mystéria stala přístupná všem prostřednictvím mystéria Golgoty, které se uskutečnilo v samotném středu vývoje světa. Postupně přestanou existovat všichni ti, kteří jsou vyvolenými kněžími a králi. Ukazuje se na konečný stav, v němž je každý knězem a králem, na stav, který stírá všechny rozdíly a činí lidi sobě rovnými. Proto o tom mluví Apokalypsa: „... a učinil nás králi a kněžími před Bohem a svým Otcem...“ (Zj 1, 6).

Kniha představuje skutečné zsvěcení, vzestup nejprve naukou na fyzické úrovni. Tato fáze je představena tam, kde se mluví o sedmi listech sedmi církvím. Sedm listů představuje to, co je třeba se naučit jako první. Následuje řada obrazů, které nás vedou k astrálnímu plánu. Pak vidíme skupiny bytostí proměněných v astrálním světle: „... a na trůnu někdo, kdo byl podobný kameni jaspisu a karneolu, a kolem trůnu byla

duha podobná smaragdu“ (Zj 4, 3). - „A před trůnem bylo skleněné moře podobné křišťálu...“ (Zj 4, 6). — Podstata astrálního světla je vyznačena průhledností. V astrálním světle člověk vidí skrz předměty, které se zdají být skleněné. Celý astrální svět je jako skleněné moře.

Následují čtyři zvířata, která mají představovat lidské skupinové duše. Byly plné očí venku i uvnitř a neměly klid ve dne ani v noci - protože v astrálním světě je neustálý pohyb a protože astrální oči jsou všude a všechno je pro ně průhledné, uvnitř i všude kolem.

Vidíme tedy, jak jsou nejprve popsána tajemství fyzické roviny a poté se ze zavřené knihy líčí astrální imaginace. Přicházejí k nám v podobě obrazů.

Když jasnovidec po určitou dobu vnímá duchovní bytosti v astrálním světle, začnou se ozývat. Když se otevře šestá pečeť, je to popsáno troubením polnic. To je devachanský stav: vidoucí se stává slyšícím, jeho jasnovidné ucho je otevřeno.

Následuje stupeň, kdy jasnovidec rozšiřuje své vědomí na celý svět. To je naznačeno v pozření knihy. Vyjadřuje vzestup do oblasti vyšších duchovních světů.